

Oroväckande och oförutsägbart om vem som äger sanningen

Novuyo Rosa Tshumas debutroman är en psykologiskt mångbottnad berättelse, där privata tragedier snillrikt vävs samman med Zimbabwes historia.

ROMAN

Novuyo Rosa Tshuma
Ett hus av sten
Palaver press
2023

Det tidiga regnet som spolar bort all smuts innan våren kommer – Gukurahundi.

Så kallas folkmordet som utspelade sig i 1980-talets Zimbabwe, där uppemot 20 000 människor dödades.

Det utspelade sig strax efter landets självständighetsförklaring och utgör ett ännu oläkt sår hos många av landets invånare. Regeringen är fortsatt ointresserad av att nysta och kartlägga, vilket inte förvånar eftersom högt uppsatta regeringsmän var involverade.

Detta utgör fonden för **Novuyo Rosa Tshumas** debutroman *Ett hus av sten*, utgiven på Palaver press. **Emilia Fjeld** står för översättningen.

Tshuma, född i Zimbabwe, verkar vid Emerson College i Boston och är, utöver författare, också litteraturkritiker. Hon var nyligen redaktör för antologin *I Am Nala* som lyfter fram motståndet och

framstegen som sju unga kvinnor från olika länder i Afrika mött.

Det skvallrar om ett starkt patos hos Tshuma för just historieberättandet som sådant, och specifikt ägandet av det. Vem är det som berättar? Vad? Varför?

Rotlös kärlekstörst

Tonårspojken Bukhosi försvinner under ett tumultartat politiskt möte. Pojkens föräldrar Agnes och Abednego Mlambo söker förtvivlat efter honom.

Agnes gör sitt bästa och försöker i sin kyrka Blessed Anointings ”med hjälp av vädjanden, hotelser och fjäsk förmå den helige Ande att avslöja vart hennes Bukhosi har tagit vägen.”

Abednego hemfaller återigen till alkoholen, tappar lätt humöret och blir våldsam och försvinner iväg, gud vet vart, på nätterna.

Deras inneboende Zamani, tjugo och några år gammal, erbjuder sig att hjälpa till. Det är genom hans ögon och penna denna historia utspelar sig.

Zamani känner inte till mycket om sin bakgrund och söker i familjen Mlambo motsvarigheter till en mor, far och bror, och i förlängning-

■ Novuyo Rosa Tshumas prosa kräver en del av sin läsare, men lyckas väl med de experimentella stilgreppen. FOTO: PRESSBILD

en ett helt släkträd. Likt en gökunge försöker han successivt knuffa ut minnet av Bukhosi ur boet, för att bli den son han är övertygad om att familjen behöver.

Bit för bit läggs till hans ”krönika om familjen” – hans försök till befrielse från ovetskapen och rotlösheten. Zamanis suktande efter föräldrakärlek som han hittills för-

vägrats är lika delar rörande som störande.

Ju längre in i berättelsen, desto skrupelfriare framstår hans strävan. Abednego når han fram till antingen genom den beroende-framkallande plantan ubuvimbo eller alkoholen, de förtryckta minnena och de förträngda ordens springkälla. Mycket av denna sida av berättandet sker i ett drog- eller whiskeyrus.

Agnes – *mama Agnes* – är en svårare nöt att knäcka, men Zaminis manipulativa förmågor är stora.

Freudianska undertoner

Ett hus av sten är mångskiktad och lodar djupt ner i Zimbabwes historia. En historia som i mångt och mycket tangerar även andra afrikanska länder efter att kolonialmakterna försvunnit: Instabilitet och blodiga konflikter i strävan efter politisk eller ekonomisk makt.

Att makt förvrider och korrumpierar tycks vara en sanning god som någon. På ett snillrikt vis berättas den privata och nationella historiebrevningen genom och med hjälp av varandra; ett parallellt sökande efter det som varit för att kunna navigera in i det som ska komma.

Romanen är en imponerande komposition, där den i verkligheten förankrade huvudtråden smidigt vävs ihop med de fiktiva karaktärernas individuella narrativ. Läsaren anar möjligtvis varthän det barkar, men kan aldrig vara säker på vad nästa sida har att erbjuda.

Djupt rotat i texten vilar något oroande. Det är inte bara det som nästan är outhärdligt brutalt och våldsamt. Det är också en (inte rent biologisk men i praktiken incestu-

ös) erotisk underton som ibland tar sig explicita uttryck. Freud hade smackat med läpparna och tänt cigarren.

”Jag får upp min lilla påse med ubuvimbo ur fickan och kör in en nypa pulver i munnen på honom. Han tittar överrumplad på mig, men den välbekanta smaken får det att glimma till i hans blick och han börjar girigt suga. Hans varma ivriga mun runt mitt finger – vilken kick! Det känns ljuvligt! Jag kan finnas här för honom på alla sätt han vill.”

Stundtals krävande läsning värd ansträngningen

Allt som allt har Tshuma skrivit en bok helt befriad från vad grunda och nyanslösa karaktärer heter. Dess främsta förtjänst är hur den långsamt, intresseväckande och oförutsägbart vecklar ut sig.

Boken är skriven på ett snärtigt språk, tempot är högt, ibland nästan alltför högt. Av läsaren fordras uppmärksamhet för att inte förvirras eller förvillas. Språket är lekfullt och kan från en mening till en annan byta stilgrepp, från ett konventionellt till ett mer experimentellt.

För att förstärka vissa partier blir det närmast barnsligt, trots det allvar som gestaltas. Kommatering tas ur bruk och ord används tre gånger i rad, sammansatta till ett. Det fungerar utmärkt.

Förhoppningsvis öppnar *Ett hus av sten* många läsaes ögon för ett land vars litteratur sällan kläs i svensk språkdräkt. Det är tacksamt att Palaver press dragit sitt strå till stacken.

Robert Myhred

